

Een Yoruba-opzetmasker

Dit kleine opzetmasker is één van de eerste stukken die ik heb verworven. Het exacte jaar kan ik niet meer zeggen, maar ik vermoed ergens dat het in het begin van de jaren '70 was.

Min of meer bij toeval had ik enkele Afrikaanse 'runners' leren kennen. Zij waren na hun bezoek aan de Brusselse galeriehouders op weg naar de gespecialiseerde kunsthandel in Amsterdam. Op hun tussenstop in mijn woonplaats was destijds een kleine galerie 'The other shop'. Ik zag hen buitenkomen en heb hen aangesproken. Sindsdien kwamen ze regelmatig bij me langs, steeds onverwacht, want van afspraken maken was geen sprake: mobiele telefoons en internet waren nog onbestaand. En nu, enkele decennia later, blijven ze - ondertussen via een jongere generatie - nieuwjaarskaartjes sturen en hopen zo nieuwe zaken te kunnen doen.

Ik kende nauwelijks iets van Afrikaanse kunst en dit masker is dus louter op intuïtie gekocht. Het masker is 14 cm hoog en heeft een diepte van 23 cm. Opmerkelijk vond ik de ogen die ongelijk ingeplant zijn, de licht getuïte mond en uiteraard de lange oren. Er zijn rond de ogen rode pigmentresten merkbaar en de oren zijn gekleurd met indigoblauw. Het linkeroor moet ooit zijn afgebroken en is vrij ruw, met enkele nagels, hersteld. Dat het een Yoruba-stuk was, kon ik vrij makkelijk terugvinden. De pocketuitgave 'Afrikanische Kunst' van Karl-Ferdinand Schädler was mijn eerste gids en is nog steeds een handig naslagwerk.

In een toonaangevende Vlaamse krant was er destijds een wekelijkse rubriek 'Kunst en antiek' waar men stukken uit eigen collectie kon laten beoordelen. De deskundige voor Afrikaanse kunst was Herman Bursens (1926-2016), professor Afrikaanse kunst- en cultuurgeschiedenis Universiteit Gent. Hij is auteur van een negental publicaties met betrekking tot de culturen van Afrika.

De beoordeling van prof. H. Bursens was, samengevat, als volgt:

"Net zoals veruit de meeste Afrikaanse volkeren besteden de Joroeba bijzonder veel aandacht aan de overleden familieleden, zowel verre en grotendeels mytisch geworden voorouders als recente afgestorvenen. Er zijn overal jaarlijks religieuze festiviteiten, Odun Egungun gebeten, die hen zijn toegewijd en waarbij maskers optreden. Het is mogelijk dat het hier afgebeelde exemplaar ooit dienst heeft gedaan tijdens een Odun Egungun. Het heeft iets van de Gelede-eksemplaren, maar het heeft onderaan een uitgeholde basis en nog meer afwijkend zijn de wel zeer grote oren. Het zijn die van een haas, een nachtelijk dier dat verwijst naar de wereld van de heksen die, althans in sommige lokaliteiten, geacht worden door de jagers te worden vernietigd. Opvallend is dat de grote snijtanden, evenzeer eigen aan de haas, hier ontbreken. Op gelijksoortige exemplaren uit de omgeving van Abeokuta komen zij blijkbaar steeds voor. Aan de oren hangen, blijkens uw brief, diverse kleine munten uit 'British West Africa' en één geslagen door de 'Federation of Nigeria' met als jaartal 1959. Deze muntstukjes – bedoeld als versiering of misschien als offergave - kunnen er ook nadien zijn aangebracht en geven geen uitsluitsel m.b.t. de datum van aanmaak van het masker. Niettemin lijkt het een exemplaar te zijn dat toch op zijn minst enkele decennia oud kan zijn en dat bovendien vermoedelijk in een socio-religieuze context werd gebruikt, allicht ter herinnering aan de voorouders en meer bepaald de jagersgroep. Het zou dus kunnen gaan om een ere egungun, zoals men dit type rond de stad Abeokuta noemt. Indien het geen topstuk is, dan is de kwaliteit toch behoorlijk en bovendien gaat het om een masker dat veel minder in verzamelingen voorkomt."

Als beginnend verzamelaar en voor een intuïtieve aankoop was dat een aangename waardering, te meer omdat ze afkomstig was van een autoriteit als prof. Bursens. En ondertussen heeft dit stuk al bijna een halve eeuw een ereplaats in huis verworven.